	
			Der udkom ikke årskrift i 2001. Årsskrifterne kan købes på arkiverne i Hørning og Veng, pris 10 kr. stk.

LOKALARKIVERNE I HØRNING OG VENG

ÅRSSKRIFT 2012

24. årgang

Indholdsfortegnelse

Årets gang i Hørning og i Veng.....	3
Nyt æresmedlem.....	5
Byvandring i Nr. Vissing.....	6
Årets udfugt for de frivillige hjælpere.....	9
Bjertrup, som det var engang.....	10
Kjermesgilde i Miesing og Adslev.....	18
Rasmus Christiansen, en lokal kunstmaler.....	21
Haarby Pigtrådscenter.....	24
1912 - For 100 år siden.....	26
Fra husmandskår til bispegård – Johannes Johansen.....	27
Hørning for 100 år siden.....	37
Hørning for 50 år siden.....	38
Praktiske oplysninger.....	39

Forsidefoto: Else Rathcke

Udgivet af Støtteforeningen for Lokalarkiverne i Hørning og Veng

Redaktion: Erna Bachmann – ISSN: 1904-6677

Forsiden viser Skolegade 8. Nr. Vissing. En smuk gammel bygning fra 1777. Oprindeligt en firelænget gård, der tidligere var bolig for lærer Hummeluhr, lærer Skrivers og et kollektiv. I 1957-75 var det Thea Førgårds bedstemor, der boede her. I 1982 overtog Thea og Jørgen Førgaard ejendommen. Se også side 7.

Nyt layout

Som I måske allerede har bemærket, er bladet nu i farver, og ikke kun forsiden. De nye digitale teknikker er dermed også kommet ind på vores arkivområder. Der er utallige muligheder for at peppe bladet op, men vi har bevidst været lidt tilbageholdende, så det ikke virker alt for kulørt. Vi håber, I tager godt imod det nye layout. Ros og ris modtages med taknemlighed.

Årets gang i Hørning...

Af Kjeld Nielsen, Hørning.

På Arkivernes Dag den 12. november 2011 viste vi i Hørning en billedserie om Adslevvej og Vestervej, hvor man kunne følge de ændringer, som er sket gennem tiden. Det kunne være spændende at gøre noget lignende med andre områder i byen, men det er en tidskrævende opgave. Derfor kunne vi godt bruge lidt hjælp, hvis nogen har tid og viden, som de vil dele med lokalarkivet. I er velkomne i åbningstiden, hver torsdag kl. 10-12.

Ellers er arbejdet i arkivet kommet ind i en god gang, hvor 6 - 8 personer mødes hver torsdag formiddag for at registrere billeder og andre arkivalier samt ordne avisudklip. Nogle kommer også på andre tider eller laver noget hjemme. Det er op til den enkelte. Vi får også af og til hjælp af personer uden for den "faste stab", så på den måde lykkes det at få nyindkommet materiale registreret, at få skrevet et årsskrift samt betjent de personer, der henvender sig, enten personligt eller via mail. Netop henvendelser pr. mail får vi efterhånden en del af. I 2010 næsten ingen, i 2011 var der syv henvendelser og de første otte måneder af 2012 har vi haft otte henvendelser.

Vi får somme tider specielle opgaver, som f.eks. da Idrætsforeningen havde 100 års jubilæum. Her var vi med til at lave en fotoudstilling i hallen. Udstillingen viste et bredt udsnit af de billeder og dokumenter, som kunne beskrive foreningens virke gennem de 100 år. Vi har et andet 100 års jubilæum undervejs, idet Bakkeskolen blev indviet den 6. januar 1914. Mere om det til den tid.

Vi har i årets løb fået en ny computer i Hørning. Den er betalt med halvdelen fra Støtteforeningen og halvdelen af Skanderborg Museum. Heldigvis har Støtteforeningen god opbakning, både i Veng og Hørning, og derfor har vi økonomi til at være med i den slags aftaler. Vi har nu i alt 6 computere på arkivet i Hørning.

Arbejdet med at genudgive bogen "Hørning i gamle dage" går støt, men langsomt, fremad. Vi har i år fået en stor mængde materiale om Johannes Johansen, der var biskop i Helsingør. Han var født og opvokset i Hørning, og han døde tidligere på året. Første del af beretningen om ham kan læses i dette årsskrift, men materialet skal også bearbejdes og bruges i bogen.

Til sidst en stor tak til de personer, som gennem arkivarbejdet eller bogprojektet er med til at holde det hele i gang. Også en tak til Skanderborg Histori-

ske Arkiv, som hjælper os med vores registreringssystem, Arkibas, samt til Skanderborg Museum, som hjælper med at holde vores edb-udstyr kørende. Endelig en tak til alle vore medlemmer i Støtteforeningen. Uden jeres økonomiske bidrag kunne vi ikke fungere.

... og i Veng

Af Erna Bachmann, Hårby

2012 har på mange måder været et lidt anderledes år. Året har stået i oprydningens tegn. Skanderborg Museum havde varskoet, at Kulturarvsstyrelsen fra København ville besøge alle de lokale arkiver under museet, så der skulle ryddes op. Ikke fordi vi roder i det daglige, men vores museumsgenstande fik et kritisk blik af museumsdirektør Helle Reinholdt. Hvad der ikke var plads til i monterne, skulle i arkivkasser, og nogle af museumsgenstandene hørte ikke hjemme i et arkiv. Vi måtte aflevere to gamle faner, nogle flag fra Hårby Forsamlingshus og en hørskekætemaskine til museet. Fanerne havner på et fanemuseum i Fredericia, mens hørskekæften bliver i Skanderborg. Disse genstande har vi alligevel ikke haft interesse i at opbevare, vi har ikke plads til at udstille dem, så det er godt, at de får en mere værdig fremtid. Besøget fra hovedstaden blev i øvrigt aflyst for arkivets vedkommende, så det var kun museet og et enkelt arkiv, der blev besøgt denne gang.

Da Nr. Vissing skolebibliotek lukkede sammen med Nr. Vissings skole (i 1964), blev bibliotekets bøger flyttet til arkivet. Her har de nu ligget i 50 år, uden at nogen har interesseret sig synderligt for dem. De bliver nu fjernet og giver plads til arkivalier, som der er ved at være pladsmangel til. Undtagelsen er gamle skolebøger, som vi stadig vil bevare, men skønlitteratur vil ikke længere have sin plads i arkivet.

I årets løb er der to fra onsdagsholdet, Jytta og Erik, der på grund af alder er stoppet. Vi har fået ny tilgang med Grethe, der vil blive beskæftiget med EDB-registrering, som vi nu for alvor skal i gang med. Der er møbleret lidt om for at få plads til nu i alt tre pc'er. Tak til Jytta og Erik og velkommen til Grethe. Og tak for et godt og konstruktivt samarbejde til jer alle på onsdagsholdet. Uden frivillige og medlemmer af Støtteforeningen kan arkivet slet ikke fungere.

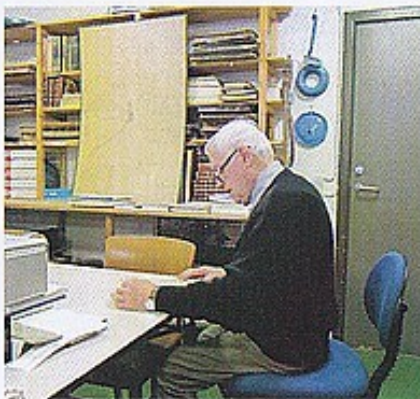
Nyt æresmedlem

Peter Friis Kristiansen – 25 år i arkivet... og lidt til

Af Erna Bachmann, Hårby

Til lykke til Peter Friis Kristiansen, der i marts i år blev udnævnt til æresmedlem af Støtteforeningen for Lokalarkiverne i Hørning og Veng. Peter var med til at stifte arkivet i 1972, dengang hed det Egnarkivet i Venge. Men allerede før den tid - mindst 10 år før - havde Peter i sin kælder på Søballevej 3 startet sin egen lille private indsamling af dokumenter, protokoller, fotos og museale genstande fra lokalområdet. Samlingen voksede, og da en kreds af borgere i Hørning kommune tog initiativet til at få både Hørning og Veng arkiverne kommunale, flyttedes Peters samling til et beskedent lokale i kælderen på Veng Fællesskole. Arkivet befinder sig stadig i kælderen, men nu i større og mere venlige lokaler. Peter tiltrådte i 1972 som kommunal arkivar - et frivilligt og ulønnet arbejde, som han afgav for få år siden. Men Peter træffes fortsat i arkivet, nu som en del af de frivillige, der mødes hver onsdag formiddag.

Peter Friis Kristiansen er forhenværende lærer på Veng Fællesskole, og hans kærlighed til skolen er velkendt.

bl.a. givet udtryk for ved at være en af foregangsmændene i bygning af "skovhytten", hvor han sammen med en håndfuld frivillige har lagt mange timers arbejde, så eleverne her har et fristed - en udendørs skolestue - midt inde i skoven. Sidste år var Peter også "far" til uglen, der blev skåret ud af et udgået træ på skolens p-plads, og som nu vidner om alle de kloge børn, der går i skolen, der nu er omdøbt til "Veng Skole og Børnehus"

Skolen var derfor med til at hylde Peter på 40-års jubilæumsdagen, der faldt sammen med hans 80-års fødselsdag dagen efter. Det skete ved, at eleverne samledes til morgensang fredag den 30. marts kl. 8,40, som de gør hver dag året rundt, men denne dag var der flag og taler for Peter. Efterfølgende gik vi ned i arkivet, hvor der var morgenkaffe for særligt indbudte, og hvor Peter fik overrakt diplommet som æresmedlem af Støtteforeningen for Hørning og Veng Lokalarkiver.

Støtteforeningen har nu to æresmedlemmer: Vagn Stadil Pedersen fik æresbevisningen i 2010 på grund af hans engagement og medvirken i den nye bog, der er under udarbejdelse med basis i "Hørning i gamle dage", som Vagn Stadil Pedersen var redaktør for.

Byvandring i Nørre Vissing 24. maj 2012

Af Anders Bech-Rasmussen, Nr. Vissing

"Kend din by" blev et tilløbsstykke

Det er ikke uden grund, både dato og årstal er kommet med i overskriften, Det blev en historisk aften for os alle, forstået på to måder, nemlig et historisk tilbageblik og samtidig en masse sjove og underholdende historier om de forskellige huse i vores by. Og sikken et vejr. Solskin og varme lige fra vi mødtes kl. 18.30, til vi gik hjem omkring kl. 22.

Vi mødtes på legepladsen, hvor Per bød velkommen og Erna fortalte om fortiden, om hvordan der har boet mennesker i tidligere tid. Fund fra fortiden

6

vidner om det. Så gik turen om ad Skolegade, hvor Aase fortalte om hendes og Anders' ankomst til byen i 1963 og 64. Om, hvordan det var lidt af en omvæltning for børnene i forskolen (Vidkærvej 6), at

skulle til at skrive på papir i stedet for på skifertavler, og at man kunne nøjes med at række hånden op og ikke rejse sig, når man ønskede ordet. På vej hen til Henning og Toves gård (Låsbyvej 130) kom vi forbi Jørgen og Teas smukke stråtekte bindingsværkshus (Skolegade 8), som Jørgen fortalte om. Et par af de ældste huse i vores by (*se forsiden*). Henning fortalte om gården, mens vi stod og lyttede på gårdspladsens smukke stenbelægning med den store gamle kastanje i midten, som i dagens anledning havde tændt alle sine lys. Vi fortsatte til Vidkærvej 11, der før i tiden var "endestation" for posten inde fra Skanderborg. Der stod hestene så opstaldet og blev vandet og fodret, mens posten delte posten ud til byens borgere. Gerts hus på Vidkærvej 9 har tidligere været brugsforening. Længere oppe ad Vidkærvej gjorde vi holdt ved Søren Erik og Vallas gård (Vidkærvej 15). Valla hentede et billede med fotos af gården fra de forskellige tider. Det er ikke for ingenting, at gården stadig går under betegnelsen "Sognefogedens gård", flere generationer har nemlig været byens politi. En lille rødbøg på et af billederne er i dag den store prægtige rødbøg, der står i græsplænen.

På vej op til Lysthuset (Vidkærvej 29) kom vi forbi Baunehøjvej. Elisabeth, der boede på aftægt i huset lige før Lysthuset, fortalte mig, at de kaldte den "Furtvejen", det var på den vej, man i gamle dage drev kreaturerne ud på overdrevet, de fælles græsarealer for byens gårde. Oppe ved Lysthuset nød alle den smukke udsigt over vores by, og efter at have hørt lidt om husets start, gik vi rundt i haven og ind i huset, hvor der begge steder var billeder og skulpturer.

På vej tilbage igennem byen gik vi ad "bagevejen" ned til Kaj og Gudruns gård. På vejen blev vi mindet om vores gamle brugs, købmandsbutik, bager og

7

smed samt telefoncentral og skattekontor. De to sidste havde i 1960'erne til huse på Låsbyvej 155, hvor Henry, der var byrådsmedlem og kasserer i kommunen, indkasserede skat, og hvor Kristine passede telefoncentralen.

Efter at have set og hørt om Genforeningsstenen gik vi ind til

Kirkegård (Låsbyvej 159). På Kaj og Gudruns græsplæne - stadig med solskin - hørte vi om den kirke, der tidligere har ligget i byen. Det eneste, der er tilbage af kirken, er en overligger fra et vindue. Man mener, at kirken har haft samme stil som den lille kirke i Alling (en af de mindste kirker i Danmark). Erna og Gudrun fortalte om den sammenhæng, der har været gennem tiderne mellem Kirkegård, kirken og kroen,

Så gik turen til Bækgården (Låsbyvej 149B), hvor Kim viste os rundt i de flotte stalde og fortalte om det store stævne, der skulle være på stedet den 5. juli. Efter rundvisningen var der kaffe og et overdådigt kagebord på plænen, og vi gik alle hjem efter en rigtig hyggelig aften. Tak til arrangørerne fra Lokalarkivet og Beboerforeningen.

Billederne viser et udsnit af de ca. 60 deltagere i byvandringen samt en af de flotte hestestalde på Bækgården. Fotos: Per Andersen, Nr. Vissing

De nederste billeder viser Trines sten – eller Dronningestenen, som den oftest kaldes - i Østergårds skov og resterne af den gamle mølledam ved Pythullet, hvor det fortælles, at møllekongen druknede. Disse steder kom vi ikke på byvandringen, idet de ligger udenfor den egentlige bymidte i Nr. Vissing. Men de hører med til byens historie. Billederne er taget af Villy Rathcke, der sammen med Peter Friis Kristiansen og Peter Borgwarth iførte sig støvler og fornuftigt tøj for at kunne "skyde billederne". Hverken Dronningestenen eller resterne af mølledammen er umiddelbart tilgængelige.

Arets udflugt for de frivillige hjælpere

Af Kjeld Nielsen, Hørning

Studietur til Grove og Grønhøj 12. juni 2012

17 personer, 8 fra Hørning og 9 fra Veng, var tilmeldt turen. Vi havde desværre ramt en dato, hvor nogle var forhindret i at deltage. Vi begyndte kl. 10:00 med at se flygtningekirkegården ved Grove Kirke, hvor Kristian Ø. Larsen fra Haderup fortalte om tiden efter krigen, hvor der kom tyske flygtninge til området. Han fortalte levende, trods sine 90 år (91 år i juli), om hvordan han kom i kontakt med en tysk pige blandt flygtningene. Det var dog ikke lovligt at "fraternisere" med tyskerne, hvilken han fik skriftligt besked om, men de kunne stadig skrive sammen, hvilket de gjorde i flere år, inden de kunne få lov til at gifte sig. På den måde har Kristian erhvervet sig den viden om flygtningenes situation i lejren, som han lod os nyde godt af.

Den medbragte frokost spiste vi i Hodsager (Kartoffelkælderens), og derefter gik turen til Grønhøj Kro, hvor vi begyndte med at kigge på et "kartoffeltysker"-museum, som er indrettet i et lille hus ved siden af kroen. Der er også et mindre landbrugsmuseum i nogle gamle avlsbygninger med gamle redskaber og maskiner, uden at der dog var gjort noget ud af at reparere tingene. Herefter fik vi i kroen kaffe af "Madam Blå", kringle og lagkage. Selve krobygningen er også en slags museum, hvor der kun er adgang for selskaber, der har lavet aftale i forvejen, men kromanden oplyste, at man til næste år arbejder på at kunne åbne for almindelige besøg til kaffe o.l. Man ønsker at bevare indtrykket af museum, så vidt det er muligt. Mens vi drak den sidste kaffe fortalte kromanden, Gregers Laigaard, om stedet, som hans familie har haft i flere generationer, og han fortalte også om kartoffeltyskerne, som kom til området for ca. 250 år siden. Endelig viste det sig, at han også kunne synge og spille på guitar, så vi fik et par numre imellem fortællingerne. Omkring kl. 16 var vi færdige på kroen, og her sluttede turen så.

Udsnit af gravene på Grove Kirkegård, hvor der er begravet 1119 flygtninge og 175 tyske soldater

Bjertrup

Fortsættelse fra sidste årsskrift af Thorvald Pedersens erindringer om livet i Bjertrup

Mange husker sikkert Thorvald Pedersen fra "Hvidkilde". Han blev født i 1906 som den næststygste og eneste dreng i en søskendeflok på 10. Han blev født på Bjertrup Mark, købte senere ejendommen "Hvidkilde", hvor han boede med hustruen Emma, til de som pensionister flyttede i et hus på Vester Alle i Hørning. Thorvald døde i 1996 på Plejehjemmet Præstehaven.

Thorvald lå inde med en stor lokalhistorisk viden, som han gerne delte med andre. Det kom bl.a. til udtryk i nogle skriftlige beretninger lavet i årene 1982 – 1984, bl.a. i forbindelse med et studiekredsarbejde på Præstehaven. Efterfølgende beretning, der er nænsomt redigeret, om Bjertrup, lavede han i 1982.

Bjertrup, som det var engang

Samlet af Karl Otto Frost, Hørning

Matr. Nr. 4a (Klappergaard) ejedes i slutningen af 1700-tallet af Rasmus Kattrup, der i sin ungdom havde sejlet med en Kinafarer, han skænkede i 1756 et kirkeskib til Hørning Kirke. Hvor længe skibet hang i kirken ved jeg ikke, men engang blev det taget ned og gemt på kirkeloftet. Der blev det igen fundet i 1946, da man ophængte endnu et kirkeskib, skænket af skibsfører Conrad P. C. Jensen, Fregerslevvej 27. Begge skibe kom til at hænge over midtergangen i Hørning Kirke, det fra Bjertrup nærmest orgelet.

Gården ejedes fra begyndelsen af 1800-tallet af Peder Nielsen Haugaard fra Viby, der giftede sig til gården. I de nu nedrevne bygninger fandtes der en stolpe med årstallet 1716, over stuedøren stod på en trekant: Christian Haugaard og Anc Kirstine Jensdatter, i køkkenet over armen var en bjælke med indskriften:

*Gud bevare den Ild, jeg her optænde,
at intet ondt dermed skal hænde.*

Katskibet "Enigheden" fra 1756

Barken "Neptun" bygget 1939.

"Ka' du så komme op"

Peder Haugaard, der ejede "Klappergaarden" fra 1874 til 1925, husker jeg som en lidt ældre mand, han var ikke ret stor. En anden ting, som jeg også husker, ham for var, at han kunne malke, det var der ingen andre mænd på den tid, der kunne. Sammen med en voksen pige malkede han gårdens køer. Han fortalte mig, at han engang havde en pige, som det kneb for at blive vågen om morgenen. Når han stod op og gik gennem folkestuen, bankede han på pigekammerdøren, når så pigen havde svaret, at hun var vågen, gik han ud for at begynde at malke. Var pigen så ikke kommet, når han havde malket den første ko, gik han ind og kaldte én gang til, men en morgen kom pigen heller ikke efter det andet opkald. Peder Haugaard kunne godt blive lidt hidsig, når noget drillede ham. Inden han kaldte på pigen tredje gang, gik han først ud i bryggerset, hvor han fyldte et potmål med koldt vand fra vandspanden. Det tog han med ind til pigens seng, hvor han løftede hendes overdyne og smed vandet ind i hendes seng. Det hjalp, efter den tid var pigen aldrig for længe om at komme op.

I den gård som ligger øverst i Bjertrup, boede Mette og Laust Dam. Mette Dam husker jeg som en ældre lidt tynd kone, som så meget alvorlig ud, Laust Dam derimod var en ualmindelig tyk mand. Når man kom ind i deres folkestue, fik man straks øje på et stort oliemaleri, det var af Kong Frederik d.7. I mange år troede jeg, at det var Laust Dams far. I stuen var også en stor kagekakkellovn med to hold komfurringe. Om vinteren stod Laust Dam med ryggen op imod kakkellovnen for at blive varmet. Her stegte han også æbler fra den store frugthave, der hørte til gården. Frugttræerne blev passet og plejet, så der blev avlet en mængde frugt. Han lavede bl.a. selv æblemost.

Vejsyn på vaktende ben

Engang, mens min far sad i Hørning Sogneråd, skulle de på vejsyn for at se hvilke veje, der skulle repareres. Hele sognerådet mødtes ved smedjen i Hørning og fulgtes nu ad til Bjertrup og derfra ned til Stilling skel. Da de kom til-

bage til Bjertrup, mødte de Laust Dam, som bød dem ind for at smage på æblemosten. Sognerådet tog med tak imod tilbuddet, æblemosten smagte dem godt, så de fik flere glas hver. De gik derefter ned mod kommuneskallet i Jeksendalen og derefter mod Dørup. Da de var drejet ind på vejen fra Bjertrup til Dørup sagde sognerådsformanden, det var Rasmus Pedersen, Dørup Østergaard: "Hvordan går det med jeres ben! For mine vil ikke rigtig lystre." Det ville de andres ben heller ikke, de blev så klar over, at det ikke var ren æblemost, som de havde fået hos Laust Dam, jo nærmere de kom Dørup, des værre blev det med at gå lige.

*Hørning
Sogneråd
1905, tv.
formanden
Rasmus
Pedersen.
Nr. 2 fra
højre er
Andreas
Pedersen,
Thorvalds
far.*

Hele sognerådet var inviteret til at spise til middag hos formanden, men de blev nu enige om, at de ikke ville være bekendt at gå igennem Dørup, så da de var kommet forbi Dørup Søndergaard, gik de tværs over markerne til Rasmus Pedersen. Her gik de ind i laden og lagde sig til at sove en times tid, derefter spiste de til middag og var nu klar til at gå på vejsyn igen. Laust Dam har sikkert moret sig godt over det puds, han her spillede sognerådet. Han indrømmede senere, at han havde fyldt æblemosten op med cognac og sukker. Det var ikke så underligt, at mosten smagte godt.

Væveren – byens altnuligmand

For enden af Bjertrugade boede væver Hans Christian Nielsen og hans kone Karen, i daglig tale hed han aldrig andet end "Væveren", men han havde også

mange andre gøremål. Før i tiden var han "Bydmand". Når der var bryllup eller anden stor fest i byen, skulle han rundt for at indbyde dem, der skulle med til festen. Det var nu gået af mode, da jeg kunne begynde at huske, men der var mange andre ting, han tog sig af. Han var skatteopkræver og opkrævede ligeledes kontingent til sygekassen. Når sognefogeden var ude for at stævne folk, havde han altid Væveren med som vidne. Han hjalp også somme tider til på gårdene, når der skulle kalkes. Gik der hul på et stråtag under et stormvejr, var han også mand for at reparere det. Hjemme hos os samlede han altid kartoflerne op om efteråret. Før pløjede kartoffelrækkerne op, og så samlede Væveren kartoflerne op og kom dem i sække. Som betaling fik han hver ottende spandfuld.

I den gamle gård, der var blevet udstykket til husmandsbrug, var stuehuset og bygning mod vest tilbage. I denne sidebygning var der en mindre lejlighed, der havde været brugt som aftægtsbolig for gamle ejere af gården. Desuden var der en stor have og en toft på 1½ tdl. Ejendommen havde været handlet et par gange, da gartner Sørensen og hans kone Marie købte den. Han havde været herregårdsgartner bl.a. på godset "Mejlgaard" på Djursland. De to drev nu den lille ejendom som frilandsgartneri. De havde en lille hvid hest, og med den kørte de til Århus med grøntsagerne for at sælge dem på torvet. Som gartner havde han lært at skære glas, så han var også glarmester i Bjertrup, ligesom han også kunne reparere seletøj til hestene.

Elektriciteten kommer til Bjertrup

I 1913 kom der elektricitet til Bjertrup, det ændrede meget på hverdagen i byen. Før den tid var al belysning med petroleum, og tærskningen af kornet foregik med hestegang, der trak et tærskværk, kun på en enkelt gård havde de en petroleumsmotor til det brug. Hjemme hos os blev kornet sat i stak, så efter høst kom der et stort tærskværk, som blev drevet af et lokomobil, og tærskede kornet. Møller Troelsen, som ejede Lethsmindemøllen, kørte hver uge en tur til Bjertrup for at hente korn. Med sig fra møllen havde han det korn, som han havde hentet hos bønderne ugen i forvejen, det var nu malet. Det var kun dem, som boede i selve Bjertrup by samt en enkelt på Bjertrup Mark, der fik elektricitet. Husmændene omkring Bjertrup turde ikke udsætte sig for den udgift. To gårde på marken mod Stilling kom heller ikke med. Den ene gård-ejer mente, det var for farligt med risikoen for kortslutning i de elektriske ledninger, ligesom han også mente, at varmen fra petroleumslamperne sparede ham for ½ favn bølgebrænde. Hos Peder Dam og Peder Haugaard blev der ikke lagt elektrisk lys ind på karlekamrene. De to gårdmænd var bange for at karlene skulle frådse med lyset.

Skolen

Første maj 1913 begyndte jeg at gå i skole i Hørning, det var i den nu nedlagte skole på Vestervej, (hvor biblioteket nu ligger). Det blev dog kun til ca. ½ år, idet en ny skole, den senere Bakkeskole, var under opførelse og blev taget i brug senere på året. I den gamle skole var der to klasseværelser og to lærere. Børnene var delt op i fire klasser. I den nye skole var der tre klasseværelser og to lærere og én lærerinde, her blev børnene delt op

i seks klasser, og der var tre klasser i skole hver dag. I de syv år, jeg gik i skole, var førstelæreren Jens Peter Kristensen og lærerinden Mette Bundgaard der hele tiden, mens andenlæreren skiftede flere gange. Foruden sin gerning som førstelærer havde lærer Kristensen også en anden stor interesse, som han dyrkede. Det var afholdssagen, han var fra et hjem, hvor faderen var meget fortrukket, og herfra vidste han, hvad meget misbrug af alkohol kunne føre med sig. Han var i nogle år formand for afholdssagen i Danmark, undertiden holdt han et længere foredrag om afholdssagen for os.

Fred og ingen fare – men så kom krigen...

Ældre mennesker, som havde ejendom i tiden fra 1906 til 1. verdenskrig udbrod i 1914, har fortalt, at de fandt denne periode som en dejlig rolig tid, hvor der var balance i priserne. Hvis de købte en månedsgris og gav 10 – 11 kr. for den, kunne de regne med, at når den blev leveret på Skanderborg Slagteri med en vægt på små 200 pund, fik de 50 kr. for den. Ligeledes med smørret, noteringen kunne svinge lidt, men sjældent mere end 5 øre pr. pund. Helt anderledes blev det, da krigen brød ud den 1. august 1914. Danmark mobiliserede, det vil sige, at alle, der havde været soldat efter 1900, blev indkaldt med øjeblikkelig varsel. I Kolt Forsamlingshus var der ungdomsbal den aften. Her kom sognefogeden med indkaldelsesordre til mange af de unge karle. Midt under dansen måtte de af sted til den kaserne, hvortil de var indkaldt. I Bjertrup var der også nogle af husmændene, der kunne forvente indkaldelse. Det skabte stor utryghed, ikke så meget for om krigen skulle komme til Danmark, men mere for hvordan det skulle gå på ejendommen, nu hvor høsten stod for

Lethsmindemøllen 1914

døren. De soldater, der blev indkaldt til sikringsstyrken, var indkaldt tre måneder og derefter hjemsendt i tre måneder, og for manges vedkommende blev den rytme ved alle 4 krigsår.

Krigen skabte også store omvæltninger i det civile liv, priserne på næsten alle varer steg voldsomt. I første omgang var det priserne på heste, der steg. Tyskerne skulle bruge mange heste i krigen, så de købte alle de bedste heste, de kunne få. I Skanderborg har der altid været mange og store hestemarkeder. Anton Haugaard var altid glad for heste. Da krigen brød ud, havde han en flot rød kørehest med hvide forben. Han kaldte den for "væveren", for den havde den fejl, når den kom på stald, at den stod og svingede med hovedet fra den ene side af krybben til den anden. Det var en såkaldt handelsfejl, som skulle oplyses, hvis hesten blev solgt. Med den hest var han kørt til Skanderborg. Inden han kom helt ind til byen, mødte han en mand, der råbte: "Hvad koster den røde?" Det var ikke Antons mening at sælge hesten, men han sagde alligevel: "1400 kr." Det var 500 kr. mere end normalt for sådan en hest. "Tak", sagde manden, "så tager jeg den". Han var nemlig opkøber for tyskerne. Anton Haugaard fortrød handelen med det samme, men en handel er en handel, så han måtte spænde hesten fra, så snart han kom til Skanderborg.

Her mødte han sin far, til hvem han fortalte, hvordan det var gået ham. Peder Haugaard spurgte nu, om han havde husket at fortælle, at hesten havde en fejl. Det havde Anton glemt. "Så skal jeg nok få den handel til at gå tilbage", sagde hans far. Peder Haugaard opsøgte nu opkøberen og fortalte, at hesten ikke var fejlfri, den var "væver". Hertil svarede opkøberen, at "Det er da godt, at den kan et håndværk!" Nogen tid efter så Anton et billede i avisen fra en slagmark i Belgien, på billedet kunne der ses en død hest med hvide forben, dem mente Anton at kunne kende. Det gik ham meget nær, og det varede længe, inden han glemte det.

Torvedage og hestemarked

I Skanderborg har der fra gammel tid været torvedag med smågrisesalg hver tirsdag. Det foregik på torvet ud for apoteket. Der var kreaturmarked på dyrskuepladsen, den nuværende Søtoften, her kom landboerne med deres køer, kvier og kalve. Det var for det meste kælvekreaturer, der kom, dog også køer, der havde kælvet for mange måneder siden, og som igen var drægtige, men hvor det endnu ikke kunne ses, at de var med kalv. Mange af køberne til sådan en ko havde en forbavsende evne til at kunne konstatere, om der var en kalv i koen, blot han med den knyttede hånd stødte i højre side af koen, hvor han så kunne mærke kalvens pande, selv på en lille kalv.

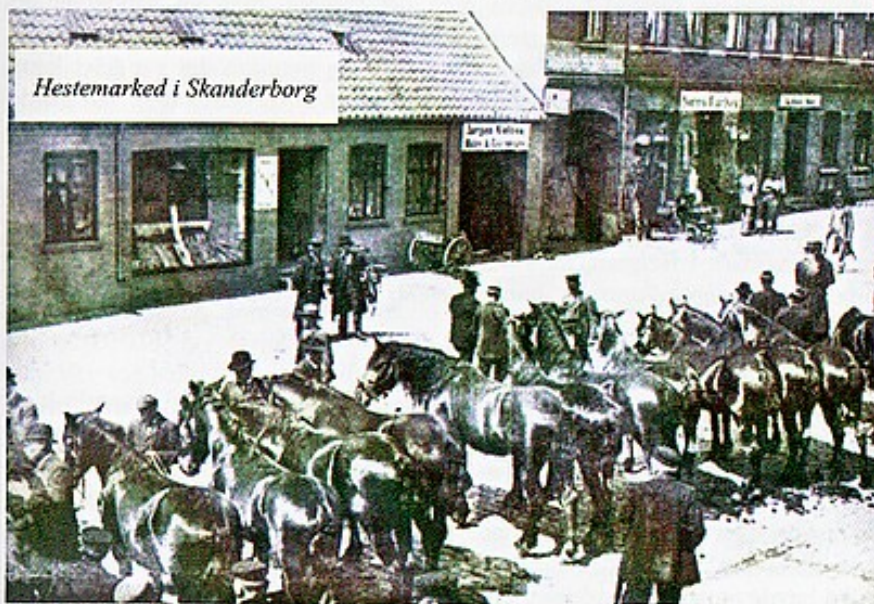
Der var hestemarked i Skanderborg adskillige gange om året, det var bekendtgjort i Almanakken. I februar var der således hestemarked tre tirsdage

efter hinanden. Hestene stod ude på den ene halvdel af kørebanen på Adelgade, det var fra hvor Møllegade støder til Adelgade og ned mod Vestergade. Hestene blev mønstret først i trav og siden i skridt, det foregik på fortovet bag hestene. Der kom undertiden over 100 heste til sådan et marked, og der mødte altid mange hestehandlere op også fra Tyskland. Mange heste kom slet ikke ud på gaden, de blev handlet med inde i Gæstgivergaarden. Det var særlig "Gammelgaard", der holdt krikhandlerne til. "Gammelgaard" havde ikke mindre end tre hestestalde ned imod søen, i den nederste kom de krikker, som var ondskabsfulde. Hvis de ville sparke, blev der spændt et reb bag ved dem.

Det var spændende, når man kunne få lov til at komme med far til marked, han var der tit og handlede også mange gange. Vi havde mange gange en plag, som ikke havde været i seletøj før, med hjem. Når den havde prøvet at være spændt for plov og siden for vogn, var den blevet endda noget mere værd, så kom den igen til Skanderborg for at blive solgt.

Engang var jeg med far til marked i Silkeborg. Der fandt han en treårs hest, som passede ham. Manden, der ejede hesten, så noget enfoldig ud, men derfor

kunne hesten være lige god. De to mænd begyndte at handle om hesten, prisen var de næsten enige om, ejeren sagde så: "I Jesu navn". Min far sagde så, at nu ville han ikke købe den, så der blev ingen handel den gang. Jeg spurgte nu far,

hvorfor han ikke købte hesten, hvortil han svarede, at hvis en mand ikke kan sælge sin hest, uden at han skal have Vorherre blandet i handelen, kan det godt ske, at hesten er reel, men det kan også let ske, at den har skjulte fejl. Vi blev nu ved med at holde os omkring den hest, og da der var gået et lille stykke tid, kom der en handelsmand, som kendte ejeren af hesten. Han spurgte, om den brune nu skulle sælges. Da han havde set lidt på dyret, sagde han: "Jamen, det er jo den hest, der er hvinsk". (At en hest er hvinsk vil sige, at den både vil bide og sparke, undertiden kan den smide sig på jorden og ligge og sparke). Manden sagde nu til handelsmanden, at den kun havde sparket over vognstangen én gang, og det gør den aldrig mere. Det var kun en knøs på sytten år, der havde ved tømme, så det var nok derfor, det gik galt. Det var godt, vi ikke fik den hest med hjem.

Endnu en hestehandel

Engang havde far solgt en hest, det var lige før høst, og han skulle bruge en anden med det samme. Ved at se i Almanakken, kunne han se, at der ikke var marked nærmere end Tirstrup ved Grenå. Her fik jeg lov til at komme med, jeg var da 12 år. Han købte en fireårs hest, som de havde brugt i Pindstrup Mosebrug. Der var flere handelsfolk fra Århus, der havde købt heste, som de skulle have med toget til Århus om aftenen. Der kom vores hest også med, og vi var med samme tog, der kom ind på Østbanen kl. 9 om aftenen. Der skulle det så blive natten over, og vi kunne godt få lov til at lade hesten stå i banevognen, men det syntes far ikke om. Hesten havde jo ikke fået ret meget at æde på markedet, skulle den så blive stående i banevognen hele natten uden at få hverken vådt eller tørt, ville han hellere, at vi gik hjem til Bjertrup. Der var kun 17 km. Det gik også godt til at begynde med, men da vi kom til Viby, begyndte han at snakke om, at hvis han endda bare havde haft sine træsko, for læderstøvlerne begyndte at trykke. Da vi kom til Ravnsbjerg, byttede vi om, så jeg kom til at trække hesten, og far tog i halen af den. Vi kom godt hjem, og da far havde fået fødderne i koldt vand og havde sovet resten af natten, var han helt kvik dagen efter.

Tredje og sidste del af Thorvalds let redigerede erindringer følger i næste årsskrift.

Karl Kallesens gård, matr. Nr. 3a i Bjertrup.

Stenningsbillede fra arkivet, der viser stuehuset af matr. 3a i Bjertrup, den gård der blev udstykket til husmandsbrug i 1909.

Kjormesgilde i Miesing og Adsløv

I historien om Bjertrup (s.13) omtales, at byens altmuligmand også var "bydemand". Michael Sørensen har til arkivet afskrevet en (fra ukendt kilde) beretning om, hvorledes der i gamle dage blev budt til fest. Michael Sørensen var fra Miesing og meget historisk interesseret. Der findes i arkivet mange håndskrevne beretninger fra hans hånd, historier, som han har hentet fra andre kilder, desværre næsten altid uden kildeangivelse. Redaktionen har redigeret med let hånd.

Bydmanden byder til gilde

Kjormesgildet var vinterens største fest næst efter julen. Og lige så kulinarisk hvad madudvalg og -mængde angår. Julen var familiens fest, hvorimod Kjormesfest var byens fest. Bydmanden gik en uges tid før gildet fra hus til hus og afleverede mundtligt indbydelsen således: "A sku hælsen fra Hans Peter å hans kuen, om I vild it kom te Kjormesgild ve dem å vonsdaw kl. tov å mor jer let". De indbudte kvitterede for indbydelsen ved at byde manden indenfor, hvor han hvert sted blev beværtet med brød, brændevin og kaffe. Dette medførte ofte, at bydmanden fik en lille gnist på...

Gæsterne ankommer

Gæsterne blev budt velkommen af mand og kone i huset og bænket ved dækkede borde. På bordene var rugsigte, hvedesigte, smør, medisterpølse og rullepølse, ost og stege af gris, kalv og kogte røgede fårelår. Alt sammen hjemmebak og hjemmelavet af konen i huset og hendes tjenestepiger. Kødet og pølserne bragtes hele på bordet, og gæsterne skar selv deraf efter behag. Man tog fårelåret ved lårbenet med venstre hånd og holdt det ind mod brystet, mens man skar en luns af det, hvorefter det blev lagt tilbage på fadet til den næste. Man tog alt afskåret kød og brød med fingrene og bed af det. Ingen gafler var i brug.

Under måltidet sørgede skænkeren rigeligt for mændenes forsyning med snaps. Spisningen sluttede med kaffe og te med kage til og mændene fik en kaffepunch, hvorefter de tændte deres lange piber.

Og dansen den går

Mætte og velforsynede gik gæsterne dernæst op i overstuen, hvor spillemanden stemte sin violin og dansen tog sin begyndelse. Denne dyrkedes med hug, hop og taktfaste spark med støvlehælene i gulvet, så det drønedes over hele huset. Dansen var reel, to-, fire- og seksture, hambo, vals og polka med flere.

Når danserne var varmet rigtigt op, kom turen til polonæse, syvspring og stiv samt andre gamle danse.

De der ikke kunne eller ville danse, spillede kort. Det var bukseløs, seks-ogtres, skervindsel, ligeud, mousel, tjavs, brus med flere slags.

Hen på aftenen gik man endnu engang til bords til sylte og rødbeder og meget andet surt syltetøj samt resterne fra første måltid. Og så dansedes der igen til henad morgenstunden. Og inden de tog hjem, beværtedes de endnu engang bænket omkring bordet.

Når de tog af sted alle mætte og mange trætte, sagde værtsparret: "Kom så i muen igen og ta jer børn mæ".

For næste dag var det børnenes tur.

De sad ikke så længe ved bordet, men ville hellere danse, overvåget af deres mødre, mens fædrene igen spillede kort og forsøgte at vinde tilbage, hvad de havde tabt dagen før. Børnenes danse var mest hambo, fingerpolka, skomagerdansen og lignende danse. De allermindste børn legede eller tumlede rundt i de andre stuer og trappeopgange.

Når gæsterne gjorde sig færdige til at tage hjem – en del tidligere end dagen før – trætte efter to dages kjørmesgilde, betalte de deres musikantpenge, og samtidig bestilte de deres sidste dans. Hver mand havde sit yndlingsstykke. Den første dag gav de spillemanden 24 skilling eller højst 2 mark. Den sidste dag fik drengene penge til at give musikanten. Efter børnenes mening var det for tidligt at holde med dansen, men forældrene var jo trætte efter to dages fest, og nu trængte de til at komme hjem for at hvile og sove.

Når gildet var til ende

og alle gæster var gået, spurgte værten spillemanden, om han var tilfreds med, hvad gæsterne havde givet. Var han ikke det, måtte værten så punge ud. Men som regel gjorde han god fortjeneste. Særlig hvis gildelaget havde været stort, og det var det ofte, for alle der kunne være med, for vinterens største fest var nok værd at deltage i. Et år før eller senere var det så deres tur til at holde og arrangere årets Kjørmesgilde efter den traditionelle turnus, og ingen ville stå tilbage herfor.

Folkemindesamler Evald Tang Christensen har også været i det østjyske. Ry højskole fortæller i perioden 1890-1910 (nr. 181):

I en hule, der går op fra landevejen mellem Nørre Vissing og Låsby, den kaldes Svejdald og er begroet med skov på begge sider, der går hver juleaften en hovedløs mand, og mange har set ham, men ingen har turdet vove at tale til ham.

Evald Tang Christensens samlede værker findes i arkivet i Hørning

Rasmus Christiansen – en lokal kunstmaler

Tegner og maler (1863-1940)

En sommergæst i Hjarbæk.

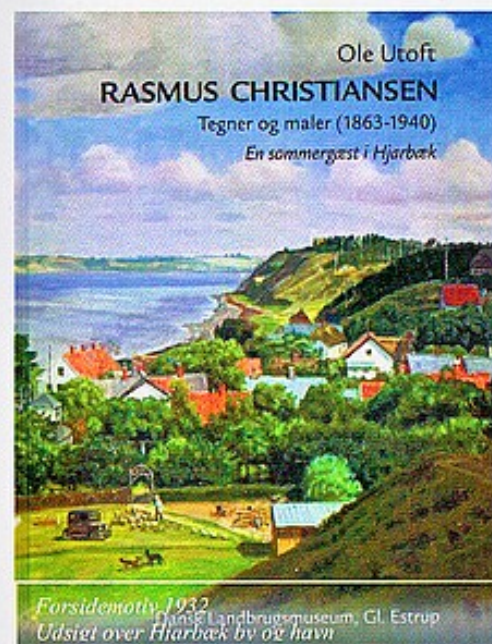
Af Karl Otto Frost, Hørning.

I marts måned 2011 fik vi på Lokalarivet i Hørning en henvendelse fra "Foreningen Rasmus Christiansens Venner" ved Hjarbæk Fjord repræsenteret ved Kai Linder. Henvendelsen gik på, om vi kunne bidrage med oplysninger om tegneren og maleren Rasmus Christiansen, født i Bjertrup 1863, død i København 1940.

Vi har desværre ikke nogen arkivalier om Rasmus Christiansen på Lokalarivet bortset fra et avisudklip fra 1997 og et notat om, at han var født på ejendommen Jeksen Dalvej 36, der

Selvportræt fra 1920

*Forsidemotiv 1932
Hjarbæk Landbrugsmuseum, Cl. Estrup
Udsigt over Hjarbæk by og havn*

senere kom til at hedde "Rønnebo".

Henover foråret og forsommeren kunne vi alligevel bidrage med forskellige oplysninger, som Kai Linder kunne bruge i sin videre søgning efter oplysninger om maleren, der i perioden 1917-1940 hver sommer opholdt sig på Hjarbæk Kro for at male fjordlandskabet og landmændenes dyr.

Foreningen Rasmus Christiansens Venner, stiftet i marts 2009, hvis formand er Ole Utoft, havde nemlig sat sig for at lave en sammenfattende skildring af Rasmus Christiansens liv og virke, med det formål at fremme kendskabet til

tegneren og maleren.

Som resultatet af mere end to års intensivt arbejde kunne foreningen så den 27. oktober 2011 på Viborg Museum præsentere bogen: **En sommergæst i Hjarbæk**. Et pragtverk af en bog, hvor det er lykkedes Foreningen Rasmus Christiansens Venner at samle oplysninger om maleren og på smukkeste måde gengive en del af hans billeder, såvel skitser, forstudier som malerier og tegninger.

Hans tilknytning til Bjertrup blev imidlertid af kort varighed, idet familien allerede i begyndelsen af 1870-erne flyttede til Århus på grund af faderens svigtende helbred.

Bogen beskriver Rasmus Christiansens liv fra han i 1863 fødes i Bjertrup, hans skolegang i Hørning og Aarhus, til han efter faderens død i 1877 kommer i malerlære i Aarhus og senere i 1881 bliver optaget som elev på Kunstakademiets Malerskole i København.

Hans værker var udstillet på bl.a. Charlottenborg, ligesom hans billeder vist på Verdensudstillingen i Paris. Rasmus Christiansen lavede imidlertid andet end malerier. Efter forskellige udlandsophold blev han tegner ved Blækspruttens første årgange. Senere fik han ansættelse ved Politiken, hvor han, som en nyskabelse, lavede avistegninger fra teatrene i København. Også illustrationer til bøger af mange forskellige slags lavede han, f.eks. til bøgerne "Vore Søhelte" og "Krig og Fred". Til hans største og mest markante værker hører friserne på Vordegaard og hans skildringer af motiver med marker og husdyr fra landskabet omkring Hjarbæk Fjord, hvor han tilbragte somrene fra 1917 til 1939.

Rasmus Christiansen døde i København den 11. november 1940.

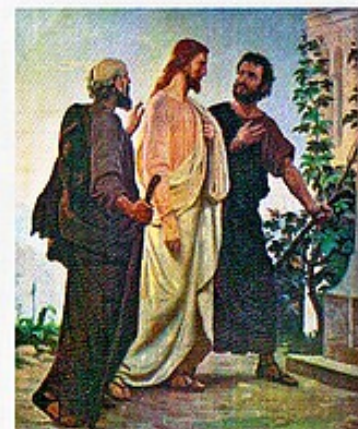

Eksempler på kunstnerens tegninger, t.v. fra "Vore Søhelte", t.h.. En situation fra arbejdet på landet.

Foreningen Rasmus Christiansens Venners arbejde er imidlertid ikke afsluttet med denne bogudgivelse. Man håber på, at når kendskabet til maleren bliver mere udbredt, ja, så vil der dukke nye oplysninger og nye billeder frem, der kan være med til yderligere at belyse malerens virke. Så hvis nogen af dette årsskrifts læsere skulle være i besiddelse af billeder/oplysninger m.v. om Rasmus Christiansen, formidler vi gerne den videre kontakt til udgiverne af bogen.

Bogen, der som nævnt er rigt illustreret, er på 160 sider, i format 27x21 cm i stift bind, kan bestilles ved henvendelse til Dansk Landbrugsmuseum, Gl. Estrup, Randersvej 4, 8963 Auning, telefon 86 48 34 44, eller ved mail: www.dansklanbrugsmuseum.dk. Prisen er 150 kr. plus porto og forsendelse.

Efter bogudgivelsen fik vi på arkivet besøg af Kai Linder fra Foreningen Rasmus Christiansens Venner. Som tak for Lokalarkivets hjælpsomhed overrakte han os et eksemplar af bogen fra foreningen samt et indrammet tryk af et af billederne i den posthistoriske serie fra ham personligt. Begge dele kan ses og læses i Lokalarkivets åbningstider på Højboskolen.

Motiv fra Hjarbæk Fjord. Som det fremgår af bogen var et af Rasmus Christiansens specialer at male husdyr og scener fra landbruget

Foto Kai Linder

Øverst

Jesus' Vandring til Emmaus. 1888.
Altertavle til Hørning Kirke. Kopi efter A.L.J. Dorphs altertavle i Emmauskirken i København. Tavlen hænger i dag i Hørning Kirkes tårnrum.

Haarby pigtraadscenter ^{12/3-68} støtter ungdomsgaarden

Arrangerer Peter Belli-koncert til fordel for Skanderborgs uniformerede korps's nye samlingssted. - Haarby pigtraadscenter fylder to aar - og det fejres med manér

Den 24. april 1968 - en søndag eftermiddag - lød der larm og spektakel fra Haarby forsamlingshus. Der var mange danske, engelske, svenske og norske grupper, der alle var til stede.

Til fordel for Ungdomsgaarden

Af Erna Bachmann, Hårby

Hårby, en lille by. Den er næsten usynlig og har i hvert fald aldrig været på verdenskortet. Men dengang i tresserne var den trods sin lidenhed på danmarkskortet, og man kunne regelmæssigt læse om begivenheder i byen, som gav genlyd langt ud over sognets grænser, ja endog udover amtsgrænserne talte man om de tossede hårbynitter, der med nytænkning forsøgte at trække penge af folks lommer til gavn for idrætten.

Ja, mange husker endnu her mere end 40 år senere de bravallaslag, der opstod, når folk stod i kø for at komme ind i "lastens hule" til noget så uhørt som pigtrådmusik. Hvilken betegnelse!! 68-generationen, flower power, pigtråd, kunne noget sådant finde sted i en søvrig by som Hårby?

Et stort JA, det kunne det. De unge var vilde med musikken, og de ældre rystede på hovedet over al den galskab, der nok snart gik over igen.

Arkivet er dukket ned i avisudklippene og fundet en artikel, hvor Stiften meget malende omtaler fænomenet.

"Den 24. april 1966 - en søndag eftermiddag - lød der larm og spektakel i Haarby forsamlingshus. De omkringboende tog sig til hovedet - den "moderne mosæk" så langt ude på landet - det holder forhåbentlig snart op igen, var den almindelige opfattelse".

"For staklerne med migræne har det siden været et mareridt - men for ungdommen og Haarby Boldklub har det været et paradys.

"Haarby Pigtrådscenter" blev født den nævnte søndag, og dernæst gik det slag i slag hver anden søndag eftermiddag. Ret hurtigt fandt man ud af, at det rigtige ville være at køre ballerne om aftenen, og snart havde klubben tjent så mange penge, at den kunne indsætte dyrere orkestre, og det gjorde ikke succesen mindre. Siden har en lang række danske, engelske, svenske og norske grupper besøgt det lille forsamlingshus.

Fødselsdagsfest

Fødselsdagsfesten skulle have været fejret den 21. april, men da er salen optaget til andet formål. Imidlertid er der rådet bod på dette, idet man allerede starter arrangementerne omkring jubilæet den 17. marts med et udsat Peter Belli show. På de efterfølgende søndage bliver der arrangementer med blandt andre "Parrots" fra Århus (lårkort pigegruppe), og i påsken kommer de gamle hitmakers "The Floor". Desuden ligger klubben i forhandlinger med en lang række andre orkestre, der skal medvirke i en fødselsdagsfest "med manér". Bl.a. "Sir Henry and his Butlers", der netop har hentet så stor succes hjem på "Camp" og har udsendt pladen "Let's go" i 26 lande.

Til fordel for ungdomsgården

Den 17. marts indvies Ungdomsgården i Skanderborg, og i den anledning stiller Hårby Pigtrådscenter Peter Belli til rådighed til fordel for de uniformerede korps' nye samlingssted. Overskuddet fra Belli-koncerten i Hårby tilfalder nemlig ungdomsgården. I fødselsdagshalløjet indgår naturligvis også en række konkurrencer med mange flotte præmier.

Om unge og gamles syn på pigtråd og outreret pigtrådsstøj skal ikke skrives her, blot kan vi konstatere, at Hårby Boldklub, der står bag pigtrådscentret, aldrig har haft det så økonomisk godt som nu. Pengene er ikke kommet trillende af sig selv - der er virkelig lagt et stort arbejde bag pigtrådscentret, der er anerkendt i hele Jylland for sine kvalitetsbetonede grupper".

Her slutter avisen sin omtale af fænomenet.

Hvem var så de folk,

der var så fremsynede, at de vovede både deres egen private økonomi og Hårby Boldklubs ved at ride med på bølgen med den nye revolutionerende musik? I Hårby Boldklub kunne en meget ung håndboldspiller andet end trille bolden i mål. Han kunne også noget med musik, og han så mulighederne og havde talent for at få sin begejstring for den nye musik til at smitte, så bestyrelsen gik med på ideerne om at ændre lørdagsballerne, som hidtil havde foregået på samme måde, som alle andre steder, til noget mere avanceret musik, som virkede tiltrækkende på specielt de helt unge. Ildsjælen var Jens Chris-

tensen fra Foerlev Møllegård. Satsningen på store navne gav resultat, allerede det første år var omsætningen på over 100.000 kr., hvilket var et enormt tilskud til idrætten.

Helt frem til 1973 – helt præcist til natten mellem den 14. og 15. oktober, hvor Hårby Forsamlingshus brændte – holdtes der koncerter. De seneste år dog med vigende omsætning. Hårby Forsamlingshus (fra 1906) var ikke bygget til afvikling af den slags arrangementer, og det krævede stor behændighed fra både husets bestyrelse, for boldklubbens bestyrelse og for musikerne at få et arrangement afviklet. Konkurrencen var hård, andre spillesteder med bedre forhold for musikerne og med mulighed for større publikum, skød op. Det var derfor nødvendigt med andre indtægtskilder til støtte for idrætten. Boldklubben gik derfor over til at arrangere bankospil i forsamlingshuset, også det var en stor succes, som fortsattes i Borgernes Hus efter branden i Hårby, men det er en helt anden historie.

Kilder til historien om Pigtrådscentret: Lokalkivet i Veng, "Skanderborg Kalejdoskopisk set, 1908-2008" side 181-184

1912 – for 100 år siden kan vi læse i Skanderborg Amtsavis, at ... Hårby Forsamlingshus (bygget 1906) også dengang var rammen om et frodigt kulturliv; med korte mellemrum kommer kunstnere og foredragsholdere på besøg, og fremmødet er altid stort.

Også Veng Kirke plejer kulturen, ikke bare inviterer man til kirkelige møder og foredrag, men også til mange musiske arrangementer, som koncerter og oplæsning.

Fra husmandskår til bispegård, I

Johannes Johansen

Biskop og salmedigter, *4. marts 1925, +20. februar 2012.

v/ Kjeld Nielsen, Hørning og Ole Friis Sørensen, Adsløv

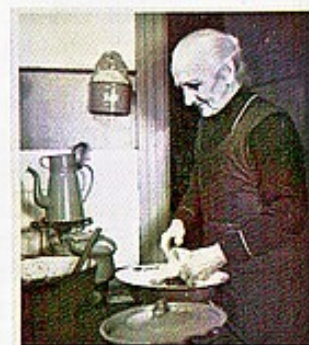
Hjemmet

Johannes Johansens forældre, vognmand og landbruger Frederik Marius Johansen og husmoder og kogekone Ane Margrethe Pedersen, boede på Blegindvej i Hørning, da Johannes blev født. Begge forældre var da 41 år, så man kan vel sige, at Johannes var et "gammelmandsbarn"? Om han følte sig som sådan, vides ikke, men i en telefonsamtale den 20.3.2010 fortalte han åbenhjertigt med henvisning til forældrenes alder, at det slet ikke var meningen, at han skulle være født. Der var to ældre søskende, Julie født 24.2.09 og Magnus født 29.3.12.

I 1911 boede familien til leje på Kærvej 2, på hjørnet af Kærvej og Blegindvej. Frederik Johansen opførte ejendomme på Blegindvej 23 og 31. Sønnen Morten har en erindring om, at hans far voksede op i nr. 24 (flyttede fra nr. 31 hertil efter 1936), og at der var røgeri i udhuset.

Hans søskende var således 16 og 13 år ældre, så han har sikkert følt sig som enebarn. Senere skrev han: "Vi tre børn voksede ikke op sammen. Jeg var "skræbekagen", som det hed i sølvbryllupssangen, arriverede højst uheldigt 13 år efter min bror, da mor var 42 år. Det tør siges, at jeg ikke var velkommen, men jeg tror i grunden ikke, at dette arvelige martyrium tyngede mig i min første barndom, simpelt hen fordi jeg ikke var klar over det. Senere opdagede jeg, hvordan jeg var stillet fra oprindelsen af. Nu giver det mig i sentimentale stunder megen urar selvynk at tygge på. Dertil kom jo, at jeg ikke rigtig kunne gøre mig gældende hverken i stalden eller på marken. Jeg var dum til at tynde roer, og doven".

Farmoderen, Gertrud Johanne Johansen, der

Farmoderen Johanne i det køkken, hun havde fælles med familien. Hun boede hos sønnen som enke 1906-52. Fotoet blev bragt i Århus Amtstidende den 21.4.1937 i en foromtale af hendes 85 års fødselsdag den 23. Kopi af artiklen findes på arkivet i Hørning.

Faderen og sønnen i naturen med blikket rettet hver sin vej. Faderen i arbejdstøj med ryggen mod fotografen: "Hvad skal der blive af den knæjt?" Johannes i "pænt tøj" med et målbevidst og trodsigt blik rettet mod fotografen: "Noget med salmesang?"

var blevet enke i 1906, boede hos familien, og man kan forestille sig at Johannes blev forkælet af de tre "ældre" familiemedlemmer. Farmoderen døde den 15.4.1952, 100 år minus 8 dage gammel.

Dagligdag i hjemmet

Johannes fortæller: "Grunden under alle menneskers tilværelse er og bliver barndommen, og den grund bliver synligere for hvert år, der går, eftersom man jo, bevidst eller ubevidst, går mere og mere i barndom, når alderdommen er ved at tage overhånd!

Jeg har aldrig kunnet få pengene til at slå til. Det forhold har jeg via arvesyndens fra min far, der havde en mælketur om formiddagen og en vekselse om eftermiddagen. Endda vi levede alt andet end flot på et husmandsstød på 8½ tdr. ld., netop i 30'erne, hvor samfundet befandt sig i en krise, der får den nuværende til at blegne. Vi bevægede os altid i familien på fallittens rand. Min far sled og slæbte, men han har nok ikke gjort det med særlig god indsigt. I alt fald forblev vi fattige: Grød og flæsk, egne produkter, hele året igennem. Grøden var hvid om vinteren og rød om sommeren, og flæsken var skillevist røget og fersk. Min far stod op kl 4½ sommeren igennem og spiste sin mælkebrød (rugbrødstærninger i varm mælk) og svang Fregerslev-bøndernes tunge mælkeunger op på sin ladvogn. De to heste hed Peter og Musse, og Musse blev 28 år. Min far havde et ømt forhold til de to dyr og et barskt forhold til min mor og mig, der vist altid holdt sammen mod ham.

NB! Faderens anstrengelser, for at økonomien skulle hænge sammen, kan sammenfattes således: Tidligt oppe for at køre mælketur med Peter og Musse, have- og landbruger på de 9 tdr. ld., så familien var selvforsynende, eget savværk, røgeri til både egne produkter og for folk i byen. Dertil kom tørvegravning om sommeren. Seneste aktivitet var udlejning af en Ferm vaskema-

skine og en vridemaskine, som begge dele blev bragt ud til kunderne og afhentet efter brug på en lille trækvogn.

Faderens tilståelse – for sent

Børn kender jo deres forældres ægteskab helt indefra, og jeg fornå, at min far og mor ikke var lykkelige sammen, for at sige det mildt. Som almucfolk gjorde de alt for at skjule det. Men da min mor var død, og jeg mødte min far i gården, græd han og sagde: "Jeg har været ond ved din mor". Jeg syntes, han talte sandt. - Den store gensidige flid og nøjsomhed kunne alligevel ikke binde dem sammen.

Altid parat til en vekselse

Far gik for at være et rart menneske, afholdt udadtil. Han var altid parat til at kautionere på en vekselse, hvor det trængtes, og måtte ofte stå med svien bagefter. Han må efterhånden være blevet et dårligt papir i banken, hvor min mors fætter var direktør, men det var mit indtryk, at familieskabet hjalp den gale vej. Det kan godt være, at min far ikke var helt god som landmand, men vi havde i alt fald tit besøg af det væsen, som Martin A. Hansen kalder "uheldets grå engel": Husdyr døde pludseligt og efterlod sig sorg og savn, der havde økonomiske konsekvenser. Eller hele afgrøder slog fejl, måske på grund af manglende regn, gødskning eller mergling. Alt det har Martin A. Hansen berettet om fra sit barndomshjem mere skæbnetungt fortættet, end jeg formår.

Vi var underklasse

Den sociale lagdeling mærkedes også i mit hjem, men nok ikke på en helt almindelig måde. Det er klart, at vi var underklasse. Det har jeg altid mærket på min klædedragt og hele fremtoning i skolen. Jeg husker, at min fars årsindtægt blev opgivet til under tusind kroner, for jeg hjalp ham selv med skemaet. Jeg husker en underlig ubestemt skam derover og spurgte, om vi ikke kunne forhøje tallet lidt. Min far, som var vredladen, mut og lukket derhjemme, var ikke blid i sin omtale af bønderne og arbejderne: Bønderne, som han trælledes for, og arbejderne, som han var bittert forarget på. De hentede nemlig arbejdsløshedsunderstøttelsen uden at røre en finger. Her var han ved at slide sig fordærvet og fik aldrig fritid, ferie eller gratis glæder. Han havde gennem alle aldre et sæt mørkeblåt cheviot, som han brugte til "fint tøj". Da

Blandt Frederik Johannsens aktiviteter var udlejning af en Ferm vaskemaskine og en vridemaskine.

JJ på en bænk under en skoleudflugt til Vester Molle. Iført lædersko, strømper, korte mørke bukser, lys skjorte og slips, behorligt klippet. Moderen var med.

særlig venligsindet i min barndom, for jeg duede ikke rigtig til noget i hans øjne. Han påtog sig at lære mig at skrive og læse, inden jeg kom i skole. Det var en skam dengang at komme i skole uden at kunne læse og skrive. Nu synes det nærmest en udmærkelse ikke at kunne de dele, når man forlader skolen (bundfarisæisk bemærkning, indrømmet!). Jeg fik på tæven af ham, for jeg var sen til at annamme den boglige syssel. Oplæringen skete under hede tårer og hårde ord: Hvad skal der blive af den knæjt?

Hjemmefødning

I grunden er jeg nok en sær og sart plante. I hvert fald har jeg svært ved at akklimatisere mig, slå rod et nyt sted. Fremmedartede omgivelser forekommer fjendtlige. Jeg bliver utryk, om ikke angst og ulykkelig. Derfor bl.a. kan jeg ikke døje at rejse og forstår ikke den rejsedille og fericepedemi, som har grebet nutidsdanskeren over en bank det udslagne år. Jeg er og bliver en hjemmefødning.

Sådan var det, da jeg skulle i skole som 7-årig, den første egentlige omvæltning. Jeg krøb ind i mig selv den første skoledag og var ikke til at slå et ord af. Vor nabos mundrappe pige svarede for den stumme – til stor moro for den venlige lærerinde. Hun, lærerinden, har selv fortalt det, hun blev siden min hjerteven resten af livet; for et par år siden begravede jeg hende! Den rædde knægt mærkede efterhånden hendes hjertevarme og fine begavelse; hun var en mester i at fortælle danmarkshistorie.

det blev lidt luvs lidt, blev det vendt af min onkel, skrædderen, jeg husker de slet camouflerede knaphuller, der sad i den forkerte side af jakken. Jeg skammer mig lidt ved at indrømme, at jeg har arvet en indgroet modvilje mod socialismen og alt dens væsen fra min fars lidt primitive indstilling. Det ironiske ved sagen er, at det netop var denne politiske fløj, der var medvirkende til mine forfremmelser i folkekirken.

Faderen som lærer

Min far var mig ærlig talt ikke

Min otte års fødselsdag

Jeg husker hende til min otte års fødselsdag. Jeg havde inviteret hende som den eneste gæst – uden at sige noget herom hjemme! Hun drejede op ad vejen, da vi skulle drikke kakao. "Du godeste", udbrød min mor, "frøken Riisberg kommer herind!". - "Ja, jeg har indbudt hende". "Har du? Jamen..." Det skal siges, at min mor og frøken Riisberg klarede den meget pinlige situation med bravour. Siden vendte vi ofte tilbage til episoden med stor morskab. Jeg er stadig den sære blanding af skyhed og frækhed...

Ellen Riisberg. Lærerinde og eneste gæst ved JJ's 8 års fødselsdag.

Mor havde altid tid

Tid til den, der havde brug for hende, når situationen var uoverkommelig, selvom hun altid havde travlt. Da landsbyskolen skulle på udflugt for første gang i min tid, turde jeg ikke tage med uden mor, såmænd. De andre har nok følt det latterligt, hvad det også var. Men hun tog med og var øjensynlig ligeglad med at være til grin.

Da jeg anden gang skulle plantes om og kom til at gå i skole i købstaden, fik jeg et langt stykke vej at tilbagelægge til fods inden det tidlige morgentog. En novembermorgen kan være noget så

buldrende sort og blæsende kold. Uden et eneste lys. Knægten skulle forbi et stykke, der forekom særligt uhyggeligt. Han skulle over bækken nede ved gartnerens graner. Det suste og bragede som bare helvede.

Husmandskonen afbrød sin morgenmalkning, da drengen vendte om (den eneste omvendelse jeg har præsteret), gik tilbage og betroede hende sin angst. Så tog hun knægten ved hånden. Hun lugtede langt væk af kostald. Når vi nærmede os bækken ved gartnerens graner, sang hun med høj tynd røst: "Den store hvide flok vi se, som tusind bjerge fuld af sne", jeg tror på Griegs melodi. Så var blæsten og suset fra bækken blot et akkompagnement til de stærke Brorsonske strofer, og natten lyste som dagen, som skrevet står. (Johannes voksede op på Blegindvej 31 på den "forkerte" side af Sommerbækken, da nævnte episode fandt sted, men senere flyttede familien til nr. 24A).

Moderen med et let, måske tvunget smil på læben, iført "pæn" kjole, broche, kniptet hvid krave og perle-halskæde. – Hven sagde underklasse?

Kogekone og klog kone

"Husmandskonen var bestemt ikke nogen helgen i ortodoks forstand, om slige overhovedet eksisterer. Hun var f.eks. ikke særlig begejstret, at sønnen efterhånden gik og hittede på, at han ville være præst. "Den post dur du ikke til. Dels er du alt for åben og dristig, du kommer til at jage dig staver i livet. Dels vil du blive meget ensom og komme til at spise nådsens brød hos Vorherre, og det er strengt".

Hun kendte ikke til forargelse, der jo i såkaldte kristelige kredse nu betyder, at man foragter og bagtaler den, der ikke er lige så "god" som en selv. De svage og de dumme undskyldte hun kraftigt, næsten på den barske måde: "Man kan ikke forlange andet end et brøl fra en ko!" De syge og dem, der manglede, hjalp hun af sine ringe ressourcer. Uden at gøre et stort nummer ud af det. Det er noget, disse mennesker siden har fortalt mig om. Hun, sognets rødmossede og trivelige kogekone (gad vide, om det røde og runde ved min fremtoning er noget, jeg har fra hende - en personlig arvesynd) kunne åbenbart hekse med sine gryder, og der blev altid noget til overs. Glimtvis anede jeg, at også hendes ord, kunne mætte dem, der kom til hende efter råd i en kneben situation. Hendes replikker kunne lyse og rense ud".

Landsbyskolen

Lærerne der var Kr. S. Reinholt, Fr. Søgaard og Ellen Riisberg. JJ viste gode evner, og Kr. Reinholt henvendte sig til forældrene om at lade drengen komme i realskole, men det var der ikke økonomisk basis for, hed det. Reinholt tog dog ikke et nej for et nej og henvendte sig til ejeren og lederen af Skanderborg Realskole, Jakob Haubek, og forelagde sagen for ham. Denne opfordrede Reinholt til at komme ned på skolen med drengen, og det viste sig at være en god ide. Haubek var positiv og fandt en løsning på finansieringen.

"I skolen gik det mig efterhånden nogenlunde, men nogen duks i klassen blev jeg aldrig. Min nys afdøde redaktørven, Jørgen Meldgaard i Herning, mente at kunne huske mig fra realskolen som den, der var bedst til at hitte på gale streger. På fodboldbanen var jeg en klovn. Når der skulle trækkes hold, så blev jeg trukket sidst. Jeg duede kun som bagstopper. Derfor hader jeg fodbolden og al dens væsen, ja, i grunden alle former for sport. En sky og lukket særling, der heller aldrig kunne lære at svømme, vandskræk som jeg var. Vi havde en meget streng førstelærer i folkeskolen. Han var en større bondeven end arbejderen. Men han lærte mig salmevers og bibelhistorie, så jeg aldrig glemmer det. Uden betaling underviste han 4-5 elever efter skoletid; ekstratimer, hed det. Det var ikke de tungnemme, men udvalgte, som skulle i mellemskolen i købstaden. Slig udvælgelse styrkede naturligt nok min selvfølelse. Det tjener til min fars store ære, at han ikke modsatte sig. Førstelæreren cyk-

lede de 9 km med os til Skanderborg, da vi skulle op til den store prøve. Jeg har afskyet eksamener siden. Snyderiet ligger i grunden bedre for min natur, og i den retning udviklede jeg mig stadig".

Skolen kunne jeg ikke døje

"Det er besynderligt at tænke tilbage på, at vi, der kommer fra såkaldte "illitterære hjem", i barndommen selv må træffe beslutning om at vælge den boglige syssel frem for arbejdet på mark eller i værksted, sådan som ellers de øvrige i slægten gennem generationer havde afstukket vejen frem. Ikke alene skulle vi vælge, men gennemføre beslutningen og senerehen vise, at den var rigtig.

- I grunden tror jeg, at mit valg blev truffet af dovenskab.

Mine hænder duede ikke til at tynde roer eller f.eks. traktere høvl og sav, hvilket blev slået udtrykkeligt fast i sløjdsalen, da jeg som 11-årig kom på realskolen. Det var en hård og brat overgang for "et lille gudsord fra landet". Selvom det vist nok holdtes for "fint" at være blandt dem, der skiftede fra landsbyskole til mellemskole. Det var ellers kun dyrlægens, præstens, lærerens afkom, der med den sociale status som baggrund foretog dette skift, provokeret hjemmefra.

Realskolen, sværeste prøve

Det blev til 12 års skolegang for os, der gik den slagne vej til studenterhuen. Og jeg lærte aldrig at kunne lide at gå i skole. Hvad enten det skyldes dovenskab eller en løstagtig fantasi. Jeg har aldrig været god til at huske og til at regne. Derfor bl.a. blev jeg aldrig klassens duks. Jeg var, som allerede antydte, ikke indstillet på at skulle være præst; det lå ikke fremme i mit hjemms atmosfære. Fra Høring skole havde jeg ikke desto mindre en forsvarlig baggrund, fordi jeg var grundigt oplært i salmer og bibelhistorie, danmarkshistorie og dansk.

Det var en svær og uhyggelig eksamen at skulle til optagelsesprøve for mellemskolen, måske den sværeste prøve livet igennem, målt med ens frygtssomme og usikre personage og alderstrin. Så skulle vi have noget, som hed sløjld. Det var noget med at save efter en streg og i takt og høvle glat og lige, så brættet var i vinkel. Sløjdlæreren var reverenter talt cand. theol. og smag på tæven. Han råbte, så luften skælvede, og vi skælvede med, når vi kom uden for takten.

Inden vi skulle have sløjld, gik jeg ind på pissoiret og bad Fadervor. Så ræd var jeg for Hr. Jørgensen - alle lærere hed Hr. til fornavn. Vi havde sløjldtime sammen med "femte under", der skulle flette i kulørt bast. En dreng, hvis

øgenavn var Radis, var åbenbart notorisk farveblind og flettede forkert. Radis fik altid på tæven af hr. Jørgensen, der var totalt farveblind i tilfældet Radis.

Hr. Jørgensen blev senere sognepræst i Børglum og viste sig at være et rart og gemytligt væsen, da han blev drivende kraft i den forening af handicappede, der malede julekort med munden. Mange år senere fik han mig til at skrive adventsvers til disse kort. Ak ja! Han er død og borte for længst.

Det sociale skel

Jeg var kommet i betalingskole. Jeg havde friplads, som det hed, og betalte kun brændselspenge. Det var ikke rart at mærke det sociale skel på denne tydelige måde. Nå, det fulgte jo én hele skolen igennem.

Realskolen var en meget dygtigt ledet skole. Skolebestyreren var streng. Han smag ikke på tæven, men nev én i overarmen. Om morgenen fyrede han selv i alle klasseværelsernes trommelovne. Vi fra landet kom om vinteren med det alt for tidlige morgentog og overværede fyringen. Om sommeren cyklede vi hver dag 20 km, og det var strengt i modvind.

Det er mærkeligt at tænke på, at skolen i Skanderborg blev den skole, der står klarest og varmest i erindringen. "Ånden" var god, takket være Jakob Haubek, skolelederen, en målbevidst slider, glad og stolt over sin skole. Han slap aldrig gamle elever af syne. Han og jeg blev gode venner. En overgang var jeg formand for skolens elevforening og tog mit æresjob med stor, ung alvor. Jeg tror endda, at jeg selvbevidste yngling lavede en skolesang. Jeg skal ikke bebrejde jer derovre, om I ikke bruger den!

Håndskrevet brev til skolen 10.8.2009

I anledning af skolens 125 års jubilæum skrev Johannes Johansen følgende brev til skolen: *"Landsbyskole-Realskole-Gymnasium, den slagne vej til målet! For mig var realskolen langt den bedste. Den lå i Skanderborg, 9 kilometer at cykle hver dag, født som jeg er i Hørning. Ejeren og drivkraften var Jakob Haubek, som betød meget for mig. Jeg vedligeholdte forbindelsen med ham til hans død. Gad vide, om det ikke også var ham, der skrev melodien til min sang til denne realskole, musikalsk som han var. Han sang altid morgensang med os. Jeg husker sjovt nok, at han næsten hver anden gang valgte "Med stråleglans om tinde" (nr. 55). Jeg var ikke særlig musikalsk, men denne sangglæde smittede. Han underviste i matematik og religion, og hver eneste morgen fyrede han selv op i alle kakkellovne i klasseværelserne. Han instruerede den vaudeville af Erik Bøgh, "Fastelavns-gildet", som skulle opføres ved afslutningen. Jeg lærte førsteelskerens vise (i smug, for jeg fik ikke rollen, men narrens rolle) "Du skønne fortryllende Kirsten".*

Den anden lærer, som betød noget særligt for lille mig, var Olaf Carlsen, der var Dr. Phil; han havde læst sig til doktorgraden i Bruxelles. Han underviste i historie og var en levende fortæller, der engagerede mig i stoffet. Han var fra Sorø Akademi. Jeg husker, at da jeg skulle prædike for første gang – det var anden juledag (1951), så kom Dr. Carlsen og fulgte mig til Blegind – 3 kilometer! Jo, han gjorde meget stads af lille mig, overvældet som jeg var af hans godhed. Jeg begravede ham i Sorø, i 1956 tror jeg.

Når jeg husker Skanderborg Realskole, er det nok atmosfæren i skolen, noget, som først gør sig klart gældende bagefter, når man tænker tilbage".

Formand for elevforeningen

En sang med 7 vers, som stadig benyttes på Realskolen, beror i lokalarkivet. En forklarende tekst lyder: Denne "Skolesang – tilegnet Skanderborg private Realskole" - stod trykt i årsskriftet 1947. Teksten er skrevet af elevforeningens daværende formand, nuværende biskop i Helsingør, Johannes Johansen. Melodien komponeret af skolebestyrer Haubek. JJ var elev 1936-41.

Snydepasser

"Hr. Haubek brugte mig som "snydepasser": Jeg skulle som student overvåge, at alt gik anstændigt og ærligt til under prøver og eksaminer, der holdtes i gymnastiksalen, med passende afstand mellem bordene, så eleverne ikke skulle kikke hos hinanden. Når en 16-årig kvindelig skønhed skælmisk vendte sine øjne op mod mig snydepasser og pegede på ordet "bro", som hun skulle oversætte til engelsk, så spurgte jeg hviskende, om hun ikke spillede kort. Hun smilede taknemmeligt og skrev "Whist". Ak ja.

Det var tragikomisk at kære mig som snydepasser, for jeg kunne ikke døje skolesystemet, der jo bestod af kontrol og konkurrence. Man bygger jo – rent ud – på mistroen til medmennesket. Det udvikler trangen til at snyde, og til at være snu og hoppe over, hvor gærdet er lavest.

Min tids skole opfattede jeg som streng og kold, fordi den stiltiende gik ud fra, at mennesket er født slyngel og sluppet. I dag synes det som om, at man i skoleverdenen er slået over i den modsatte skure: Alle mennesker er lige og lige begavede og gode. Væk med den lede, diskriminerende kontrol og konkurrence. Ingen må være klogere og nå videre end de dumme i klassen. Jeg ved godt, at disse synspunkter er overdrevne, sat på spidsen.

I realskolen havde vi som nævnt Olaf Carlsen, forfatter til en lang række pædagogikhistoriske bøger. Han var en beåndet historielærer med en omfattende viden, samt en meget stringent tysklærer. Hos ham blev jeg introduceret i latin på et tidspunkt, hvor jeg mente at skulle blive farmaceut. I dr. Carlsens timer indførte vi på højskolevis at indlede hver time med

en sang fra Højskolesangbogen. Det var især Aakjærs sange, der i mellemkolen åbnede mig for poesien. Olaf Carlsen fulgte mine første usikre step på forfatterbanen med aldrig svigtende interesse.

1941

Fra v. øverste række: Inger Marie Reinholdt, Jørgen Meldgaard Pedersen, Tage Rasmussen, Erik Nørsten Aksel Gregersen, Nanna Rasmussen, Johannes Johansen, Jørn Bertelsen
Fra v. nederste række: Esther Moldrup Pedersen, Hilmer Pedersen, Inger Nielsen, Bent Lauersen,
Doris Villumsen, Jørgen Nielsen, Vera Hansen
Siddende foran: Edvard Vinther og Erna Knudsen

Hovedkilder:

4 avisartikler i *MORGENPOSTEN*, Fyn, 1988.
Karen Haugaard, Skanderborg Realskole
Morten Johansen, Fåborg. Søn af Ellen og Johannes Johansen
Mogens Taaning Riget, Silkeborg, søn af søster Julie

Johannes Johansens historie fortsætter i årsskriftet for 2013.

Hørning og Veng for 100 år siden – 1912

Af Flemming Schreiber Pedersen, Hårby

Verden

- "Titanic" forliser. Omkring 1.500 mister livet.
- Polarforskerne, engelske Robert Scott og norske Roald Amundsen, dyster om at komme først til Sydpolen; Amundsen vinder kapløbet, mens Scott omkommer undervejs.
- Balkan-krigen slutter og dermed den århundredlange tyrkiske indflydelse i Europa.
- Verdens første dieselmotorskib, ØKS "Selandia", søsættes og krydser Atlanten.
- "Smedeholdet", en firer med styrmand, vinder Danmarks første guldmedalje ved OL i Stockholm

Danmark

- Den første dansk-amerikanske Rebild-fest finder sted på den ny festplads i Rebild Bakker
- De første Julemærkehjem, rekonvalescent-hjem for tuberkuloseramte børn, indvies i Mørkøv og Juelsminde.
- Metersystemet indføres i Danmark.
- Loven om menighedsråd vedtages.
- Frederik VIII dør under et ophold i Hamborg, han efterfølges af Christian X.

Lokalt

- Der vælges menighedsråd ved egnens kirker. Dover-Vengs adskillelse drøftes.
- Folketingsmand, P. Th. Nielsen, Hårby, er finansordfører for sit parti, Venstre, og får betydelige poster i udvalg og kommissioner.
- Hørning Ungdoms- og Idrætsforening stiftes og får straks stor tilslutning.
- Mange af egnens foreninger, for eksempel Hørning Håndværkerforening, henlægger deres sommerudflugt til det populære traktørsted Vestermølle.
- Egnens sidste veteran fra Treårskrigen 1849-51, Christian Nielsen, der som dragon af general Rye under tilbagerykningen fra slaget ved Fredericia blev udsat som såkaldt vedetpost på Sophiendal, dør. Efter krigen arbejdede han i mange år som herregårdens kusk. Også en veteran fra krigen i 1864, dræningsmester Niels Laursen, Møsing, dør.
- Den netop genvalgte formand for Hørning-Blegind Sogneråd, gårdejer Rasmus Bonde, dør; partikulier R. Jensen Pedersen, Hørninggård, vælges til ny sognerådsformand.

Kilde: Skanderborg Amtsavis

Hørning og Veng for 50 år siden - 1962

Af Kjeld Nielsen, Hørning.

Vi har plukket lidt fra Aarhus Amtstidende i 1962 for at se, hvad der rørte sig dengang. I arkivet i Hørning har vi 9 A-4 sider med stof fra 1962-aviserne. Vi bringer et udpluk her:

- Hørning kommune har vedtaget at bygge en ny fløj på skolen (nu Bakkeskolen), og tilbuddene løber op i næsten 500.000 kr. Den nye skolefløj havde rejsegilde i oktober.
- Skoleprojektet betyder, at mekaniker Evald Tandrup må flytte sit værksted, som dengang lå tæt på skolen.
- Der var rejsegilde på en ny Shell servicestation i november, og den lå iflg. avisen "mellem Hørning og Stilling", altså langt uden for byen.
- 1962 var også året, hvor Adslev-Mjesing og Blegind-Hørning kommuner blev sammenlagt til Hørning kommune.
- I januar var radioen i Hørning for at optage et program med sognerådsformændene Viggo Leth, Blegind og Henry Petersen, Adslev. Det sendtes over det midtjyske regionalprogram den 5. februar. Henry Petersen blev indvalgt i sognerådet allerede i 1921, og han har været formand fra 1934. Efter valg og sammenlægning pr. 1. april blev Svend Borgbjerg formand i den nye kommune. En af hans første opgaver blev at lykønske Håndværker- og Borgerforeningen med deres 70 års jubilæum.
- I Venge kommune genvalgte Johs. Rolskov som formand.
- Flere firmaer planlægger at bygge i Hørning, bl.a. Korn- og Foderstofkompagniet, som vil bygge et anlæg med en 40 m høj silo. Også Feldballe Møbler (FM-reoler mv.) har planer om at etablere sig i byen.
- Blegind-Hørning Sparekasse ophørte sin virksomhed 1. april, og i juni oprettede Spare- og Lånekassen i Skanderborg en afdeling på Skanderborgvej i Hørning.
- FDF har oprettet en Hørning-kreds med skoleinspektør Erik Hansen som formand. Der er ca. 50 drenge tilknyttet.
- Der er gang i opmålinger til et fjernvarmeanlæg i Hørning, og man forventer at kunne levere varme til næste år.

Smuk facade
paa »Kjærsholm«
i Hørning

- Sygehjemmet "Kjærsholm" har gennemgået en stor modernisering. Også facaden ud mod Fregerslevvej er ombygget.

Aarhus Amtstidende

Praktiske oplysninger

Hørning og Veng Lokalarbiver finder du på www.skanderborghistoriskearkiv.dk

Hørning Lokalarbiver, Højboskolen, Toftevej 53a, 8362 Hørning.....8794 2877

E-mail: hoerning@skanderborgmuseum.dk

Åbningstid: Hver torsdag kl. 10-12 og den første torsdag i hver måned kl.18-20. I juli måned er arkivet lukket.

Arkivar: Kjeld Nielsen, Parketten 31, 2.mf., 8362 Hørning.....8692 2284

Veng Lokalarbiver, Veng Skole, Søballevej 2, 8660 Skanderborg.....8794 2247

E-mail: veng@skanderborgmuseum.dk eller ryvejen43@gmail.com

Åbningstid: Hver onsdag kl. 9-12 samt efter aftale.

I skolens ferier er arkivet lukket

Arkivar: Erna Bachmann, Ryvejen 43, Hårby, 8660 Skb.....8652 2806

Støtteforeningen

Formand:

Kjeld Nielsen, Parketten 31, 2.mf., 8362 Hørning.....8692 2284

E-mail: ikn@parketten.dk

Kasserer

Karl Otto Frost, Parketten 23, 1.th., 8362 Hørning.....8692 1434

E-mail: kokfrost@gmail.com

Øvrige medlemmer

Henry Mikkelsen, Søvejen 15, Blegind, 8362 Hørning.....8692 2109

Villy Larsen Kjær, Birkevænget 13, 8362 Hørning.....8692 1510

Flemming Schreiber Pedersen, Hårby Bygade 15, 8660 Skb.....8652 5810

E-Mail: schreiber-moos@gmail.com

Suppleanter

Ester Huusmann, Stabelvej 4, Hårby, 8660 Skanderborg.....8695 0281

Svend Kannegaard Olsen, Højgårdsvej 15, 8362 Hørning.....3048 3542

Egil Jørgensen, Hårby Bygade 9D, 8660 Skanderborg.....8651 2427

Vidste du, at ....

hvert medlemskab af Støtteforeningen giver gratis adgang for én person til alle Skanderborg Museums afdelinger:

Museet på Adelgade. Ry Mølle Museum, Ferskvandsmuseet i Ry, Skanderborg Bunkerne og Øm Kloster Museum.

Kontingentet er 100 kr. pr. år.